

Биљана С. Јеремић²⁰¹

Јована А. Милошевић²⁰²

Универзитет у Новом Саду

Педагошки факултет у Сомбору

ГОВОР У ФУНКЦИЈИ РАЗВИЈАЊА СПОСОБНОСТИ ПЕВАЊА²⁰³

Сажетак: Полазна основа овог рада јесте претпоставка да сва деца имају урођену способност да говоре, певају и слушају. Учење музиком јесте холистички приступ детету. Васпитање кроз музику и књижевност, можда је један од основних концепција савремене педагогије. Брзе технолошке промене условиле су одрастање без естетског вредновања и конзумирање брзе инстант културе без уметности. Усвајањем првих речи, дете усваја и симболе своје културе, а као што учи да говори, дете може научити и да пева. Када бисмо учењу музике приступили као и учењу говора и то певањем детету, музика би сигурно била саставни део културе сваког поједница. У тој имагинацији чулних и визуелних представа налази се могућност учења музике. Сврха овог рада јесте да укаже на повезаност и сличности између учења језика и музике и укаже на један од начина учења музике кроз говор.

Кључне речи: језик; књижевност; методика; музика.

УВОД

Увођење музике у живот детета значајно је за његов развој од најранијег узраста. Овај процес најпре започињу сами родитељи певањем детету и излагањем детета слушању одабране врсте музике. Поласком у школу, дете кроз садржаје наставе Музичке културе усваја законитости музике певањем, свирањем и слушањем музике, док на часовима Српског језика учи азбуку. Извођењем музичких бројалица и песама, те уочавањем ритмичких структура у њима и извођењем у ритму, ученици могу брже и лакше научити азбуку. На овај начин, деца препознају самогласнике, деле речи на слоге и склапају реченице.

²⁰¹biljana.jeremic@pef.uns.ac.rs

²⁰²jovana5milosevic@gmail.com

²⁰³Рад је резултат истраживања у оквиру научно-истраживачког пројекта *Друштвени феномени и савремена школа: иновације у настави у функцији ефикасног усвајања садржаја о друштву*, евиденциони број 121, који од 2019. финансијски подржава и реализује Педагошког факултета у Сомбору, Универзитета у Новом Саду.

Подстицање језичких и комуникацијских вештина код мале деце, важан је део дететовог развоја. Један од начина развијања језичких вештина јесте путем певања. Између језика и музике постоји динамичан однос и радећи на побољшању једног, помажемо развоју другог. Певање песама са јасном дикцијом, кретање уз музику, играње игрица са звуком, могу помоћи деци да развију своје говорне вештине. Како деца одрастају и уче да говоре исто тако могу научити и да певају, јер се вокални звук развио из способности говора. Деца развијају вокалне способности као што уче и да говоре, само је потребна рана и перманентна стимулација. Уколико родитељи излажу децу музици и ако постоји музичка стимулација, вокалне способности развијаће се упоредо са говорним способностима. Као што родитељи уче децу да говоре, тако треба да их уче и да певају, јер музичка и језичка упутства треба да буду основа и саставни део образовања.

Дете упознаје свет говорних вештина од самог рођења у интеракцији са околином. Први гласови које дете изговори, слични су вежбама вокалне технике – вокализацијама. Проблем усвајања језичких вештина не постоји јер су родитељи оспособљени да своју децу подучавају говору, причи, писању и читању. Али зато проблем се јавља када децу треба музички усмерити, отпевати им нешто или одабрати песму коју ће слушати. Осим тога што се певање учи помоћу говора, и сама музика значајно доприноси учењу говора. Музика и певање, повезани су са осталим дисциплинама (Спасић, 2020; Вукичевић, Петровић, 2020; Пећанац, Јеремић, Миленовић, 2016; Трбојевић, Јеремић, Миленовић, 2015; Миловановић, (2019). Истраживања су показала да развоју говора деце доприносе и сложенија музичка дела (Андрејевић, 2019) и да музика доприноси у учењу страних језика (Кулић, 2019).

У овом раду се указује на значај музике за развој детета, и допринос говора учењу певања деце. Указује се и на сличности и могућност учења музике у контексту учења језика. Циљ рада је не само да прикаже значај музике за развој детета, него и да укаже да је учење музике слично учењу говора и језика, а да савладавање књижевног језика као и језика музике почиње у породици. Из овако постављеног циља би требало извући општи закључак: ако има родитеља који певају, онда ће бити и деце која певају. Да би се то остварило, потребно је деци показати како то треба да раде.

ЗНАЧАЈ МУЗИКЕ ЗА РАЗВОЈ ДЕТЕТА

Неоспорно је да музика утиче на развој детета. Бројне су студије које иду у прилог овој тврдњи. Велч (Welch, 2005) сматра да је извођење музике певањем једна од карактеристика које дефинишу човечанство. У прегледу значаја певања истиче онтогенетски развој гласа и физичку активност гласа у контексту анатомије и физиологије које се обликују у оквиру биолошког сазревања, искуства, културне навике и традиције. Развој вокалног реаговања јесте област која је у фокусу разматрања

коаутора овог рада, али и других истраживача који су установили да се код мале деце јавља богата вокализација (Андре, 2009:31; Davidson, 1985; Gardner, McKernon, 1981; Moog, 1976; Michel, 1973). Рано детињство које карактерише период брзих промена и развоја сматра се критичним периодом музичког развоја и у литератури се често дефинише као период музичког брбљања (Gordon, 1985). Како истиче Марсел (Mursell, 1937), прво и основно музичко реаговање детета (и перцептивно и емоционално), односи се на тон и његов квалитет и из тог афинитета се развија и говор и певање. Даљим развојем се јављају први покрети као реакција на музичке подражаје и то као одговор на мелодијске и ритмичке елементе. Према Вингу (Wing, 1971), покрет који дете изводи може имати васпитно-образовну вредност (нпр. у учењу моторне координације која је увод за учење свирања).

У једном обимном америчком пројекту, у коме је истраживан развој специјалних програма за певање у основној школи, истичу да је потребно да дете научи да слуша свој глас (као и у говору), да влада њиме, да осети квалитет свог певања и да буде у стању да складно пева са другима (Gould, 1969). Рошер (Rauscher, 2002) испитује ефекте музичке наставе на просторно временске вештине, математику и читање. Налази показују да деца при континуираном бављењу музиком имају боље специјално резонување које је мерено тачношћу и брзином слагања лево коцкица. У способности говора налазимо и способност певања – вокално изражавање. Васпитање кроз музику и драму је можда један од основних концепција савремене педагогије. Музика заузима значајно место и у инклузивном васпитању и учењу деце. Она значајно доприноси бољем учењу, и пре свега већем учешћу ученика ромске националности у настави, код којих је присутна *самоексклузија*, јер нередовно долазе у школу, а и сама ромска средина, не фаворизује у довољној мери образовање (Миленовић, 2011). Да би се ефекти музике у учењу у инклузивној настави остварили, неопходно да наставник има добре компетенције за рад у инклузивној настави (Миленовић, 2013; 2010).

Теоријска истраживања и наставна пракса подједнако наглашавају улогу уметности за развој когнитивних вештина, али се значај уметничког образовања за естетски развој деце занемарује (Benic, Hercog, Susic, 2017: 68). Дете рецитијући ствара свет у којем је неко други, а певајући изражава осећања. Нарочито фина уметност јесу музика и лирска поезија које се могу назвати језиком осећања. Иако постоје различити облици певања (соло, хорско, традиционално, уметничко) „...сви се ослањају на основне капацитете људског гласа, а који има за циљ да произведе звуке од социјалног, културног и личног значаја за извођаче и публику“ (Welch, Howard, 2005: 227). Истраживачи музичких способности, почев од Карла Штумпфа (1848-1936) немачког филозофа идеалисте, музичког теоретичара и педагога, па до данас, истичу да су музичке способности веома сложене менталне функције и да је најважније рано откривање и култивисање музичке осетљивости код

деце. На тај начин се унапређује когнитивни и афективни развој на које музикалност и бављење музиком имају пресудан значај. Прво оглашавање детета јавља се непосредно по рођењу као производ треперења гласних жица услед рефлексног ширења грудног коша и удисања и издисања детета. Први крик није плач, већ је облик вокализације (Панић, 1990: 58). У првим месецима по рођењу дете спонтано производи гласове међу којима доминирају вокали, због чега је ова фаза и названа фазом вокализације (Манојловић, Арсић, 1992: 121).

Резултати истраживања Сафран, Ломана и Робертсона (Saffran, Loman, Robertson, 2000) показују да су се деца и након две недеље од слушања Моцартове композиције сећала мелодије. Резултати до којих су дошли, показују да деца имају способност да памте и уче мелодије исто као и језик. Рич (Rich, 1946) у својој књизи *Lowell Mason* истиче да певање треба да чини основу наставног програма у јавним школама. Деца треба што раније да почну учење певања (Curtis, 1895), јер нема детета које чује и говори, а да не може и да пева (Russell, 1931: 246-247).

Психолог Џејмс Мајнваринг (James Mainwaring, 1951; 1947; 1941) је запазио, поредећи музичке и језичке вештине, да способност говора и разумевања сопственог језика претходи стицању способности читања и писања, а ипак музичко образовање, често, почиње инвертујућим редоследом: „Уместо да се прво учи како се производе звуци, а касније да се учи повезивање симбола са звуком што дете може одмах и несвесно да репродукује, дете се учи да се удружују симбол са активностима певања или свирања“ (1941: 206). Карл Орф користи стихове и покрет као главне компоненте његове методологије у настави музике (Tellstrom, 1971). Виолиниста Шиници Сузуки експериментисао је са новом методом наставе музике код веома мале деце. Истиче да је најбољи начин за учење свирања на неком инструменту процес сличан учењу матерњег језика (Suzuki, 1989; 1986). Ова метода слушања мелодија и памћења по слуху меморисањем, прати природан начин учења као и учење матерњег језика. Говор смо научили од родитеља и блиског окружења, док нас певању нико није учио? Ако упитате дете да вам нешто отпева, оно ће рецитовати!

ПОВЕЗАНОСТ ИЗМЕЂУ УЧЕЊА ЈЕЗИКА И МУЗИКЕ

У приступу проблему ове теоријске студије, учење певања говором, заснована је на холистичким принципима васпитања и учења. Учење певања говором, остварује се у окружењу, у коме учитељ ствара повољну социјално-емоционалну климу за учење. У таквој атмосфери, ученици имају доживљај самопоштовања и поштовања. Говор детета у оваквом окружењу, значајно доприноси учењу певања. У приступу проблему ове теоријске студије, ближе ћи бити операционализоване основне одлике певања, постанка гласа у говору и певању, правилне дикције у песми и говору и читању и певању.

Певање

Певање је основни облик људског изражавања (Phillips, 1996). Управо је „...певање (говор) одвојило човека од животиње“ (Стефановић, 1956:8). Од постанка човека, певањем су се изражавала осећања. Модуларни крикови били су основа за развој певања, а из артикулисаних гласова развио се говор. Како наводи Б. Стефановић (1956) човечји говор је најпре био певање (афективни говор). Препознајемо га као *трагове* који се осећају и данас када је човек узбуђен или има наглашен акценат у говору са својим висинским осцилирањем и таласањем. Идеализовани говор - певање (Lhotka Kalinski, 1975), на млађем школском узрасту започиње имитирањем, као најближим обликом усвајања знања на овом узрасту. Певање које је у модуларним крицима већ служило као говор остало је и даље једна нарочита врста говора, уметничка, најосећајнија и најпосреднија (Стаматовић Николић, 1950). Оно је природна људска способност која повлачи за собом сензорне, физичке, сазнајне, социјалне и емоционалне аспекте (Cohen, 2009: 112). Певање је веома значајно у односу на индивидуалне, културне и универзалне утицаје. Певање деци омогућава ослобађање емоционалне, физичке и психичке напетости, чиме се глас ослобађа ограничења (Stengel, Strauch, 2000; Bunch, 1997; Aronson, 1990).

Постанак гласа у говору и певању

За говор је потребно и обликовање тона (артикулација), које се постиже помоћу различитог положаја уста и језика. Говор је, дакле, координација покрета органа за дисање, ларинкса с резонантним простором и артикулације. Са становишта артикулације могу се издвојити две основне групе гласова: *вокали* и *консонанти*. Трећу групу чине *сонанти* као прелаз из вокала у консонанте. Говорна јединица је слог

Вокали су носиоци звучности слога. Могу се поделити у три групе: 1) и, е - изговарају се тако, да се језик приклони предњем делу тврдог непца; 2) а - језик прилеже уз дно усне шупљине, и 3) о, у - језик прилеже према меком непцу.

Код певања је увек потребно пазити на вокализацију и трудити се да буде довољно јасна, нарочито због разних дијалеката, исто као и у говору. Нарочито је потребно пазити да вокале: 1) не изговарамо са истим положајем усана, него да при изговору појединих вокала уста и језик заузму правилан положај; и 2) не постављамо отворено.

Консонанте се могу поделити по звучности, начину и месту изговора. Код певања су безвучни консонанти непријатни. Зато их при изговору морамо замишљати на задатој висини тона. На крају речи, консонанте треба певати с кратким трајањем основног тона, али то мора бити примерено изведено. Код артикулације консонаната требало би увек пазити да они са вокалима чине једну целину.

Као три најважнија чиниоца за постанак гласа (како за говор, тако и за певање) педагози певања истичу: а) дах као покретну, моторну силу којом певач управља дишном мускулатурном, тј. дијафрагмом и међуребраним мишићима; 2) гласнице као мишиће који производе тон; и 3) резонаторе, тј. усну и носну шупљину које тону дају боју, заокруженост, волумен и лепоту (Manasterioti, 1973:82).

Певачки инструмент налази упориште у чиниоцима за постанак гласа и састоји се од органа за: 1) дисање - плућа, душника, душница и дијафрагме; 2) стварање тона - гркљана и гласница; и 3) обликовање тона - ждрела и усне шупљине, језика, тврдог и меког непца, доње вилице и носа).

Правилна дикција у песми и говору

Јасан изговор текста у песми назива се дикција. Обухвата потребну активност говорних органа: усана, језика, усне шупљине и зуба. Говорна јединица је слог, а вокали су носиоци звучности слога. Певачка техника захтева да вокали буду изговорени чисто, са оштро изговореним консонантима и јасним прелазима између појединих слогова. Да бисмо то постигли, потребно је увежбати исправне покрете целог говорног апарата, а најпре покрете језика и усана (Završki, 1988). Сугласнике можемо поделити према звучности: звучни (Б, Г, Д, Ђ, Ж, З, Џ) не певају се, него се изговарају уз неки самогласник који се пева (нпр. Бо, Го итд.); беззвучни (П, К, Т, Ћ, Ш, С, Ч, Ф, Х, Ц) су погодни за вежбе дисања и сонанти (М, В, Р, Л, Н, Љ, Њ) погодни за вежбе распевавања и постављања тонских висина. Код артикулације консонаната мора се увек пазити да они с вокалима чине једну целину. Сугласници пружају градацију и енергију, те чине да вокали звуче живо (Lamb, 2009). Они треба да буду артикулисани брзо, крчећи пут за следећи звук вокала. Треба их лако и одсечно изговарати како би се неприметно спајали са вокалима и давали одговарајућу звучну целину. Деци треба назначити „...места где се сугласник образује и који органи видно учествују, а саму артикулацију оставити њима да врше према склопу својих органа“ (Лекић, 1955: 38).

Приликом певања основни положај усана код изговора самогласника је овалан и модификује се према потреби. Језик је опуштен, лежи на дну усне дупље, а врх лако додирује корен доњих предњих зуба. Код разних самогласника језик чини незнатне промене, а које деца не могу да схвате, те их зато не треба ни објашњавати. Важно је подесити отвор уста и облик усана. Најједноставније је положај уста објаснити тако што ће доњу вилицу спустити као да зевају, јер су приликом ове физиолошке радње органи за производњу самогласника опуштени и у природном положају. Постоји још једна веома корисна вежба за опуштање и несметан пролаз ваздуха, а самим тим и мелодије, која се изводи тако што се отворе уста као када се нечему изненадиво или зачудимо. Меко непце је тада у подигнутом положају и тонови несметано настају у усној дупљи користећи простор главе као резонатор.

Табела 1. Компоненте повезаности језика и музике

Читање слова	Читање нота
1. Препознавање графичких симбола – слова (перцепција).	1. Доживљавање, затим препознавање графичких симбола – нота.
2. Њихово повезивање са одговарајућим значењем (когниција).	2. Њихово повезивање у контексту музичког дела (когниција).
3. Кориштење прочитаног – стицање информација, доживљавање садржаја (аперцепција).	3. Извођење прочитаног музичког дела (аперцепција).
4. Читање наглас (а) визуализација слова, речи, реченица, стихова, приче, романи итд. и б) азумевање прочитаног текста и контекста реченог).	4. Парлато читање нотног текста наглас – солфеђо (а) визуализација нота, музичког садржаја, музичких реченица и облика итд. и б) схватање музичког тока).
5. Читање у себи.	5. Праћење нотног текста без репродукције гласом – певањем.

Читање и певање

Читање је сложен и значајан процес исто као и читање нота. Без брзог и квалитетног читања, незамислив је мисаоно-стваралачки рад у било којој грани људске делатности (Илић, Драгић, Јењић, 2015:689). Значајну улогу има и у осталим областима, као на пример у области учења читања (Рацковић, 2019), у области музичке уметности (Павловић, 2018), у области природе и друштва (2019). У музици без тачног и брзог читања нотног текста нема разумевања музичког дела, схватања смисла и суштине писаних порука као и у читању. Како наводи Илић (2013: 47), читање се може развијати и истраживати као процес вештина, способност, средство учења и усавршавања. Читање нотног текста исто је тако процес који почиње слушном перцепцијом музичких феномена, а који су затим и графички, нотним писмом-знаком записани. И за читање нотног и књижевног текста потребна је вештина, пажња, концентracија и знање као средство учења. Читање се према критеријуму гласности дели на читање наглас и читање у себи (односи се и на језик и на музику). Без добро савладаног читања наглас (у музици парлато), није могуће постићи јасноћу, брзину и вештину интерпретације како књижевног тако и музичког текста. У Табели 1 приказане су компоненте повезаности језика и музике.

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП УЧЕЊУ МУЗИКЕ У КОНТЕКСТУ УЧЕЊА ЈЕЗИКА

Пример учења музике у контексту учења језика приказаћемо на примеру Наставне јединице: Пролеће, (Ст. Коруновић). На часовима предмета Музичка култура, уводни, мотивациони део часа наставник на млађем школском узрасту може започети читањем литерарног текста, а који ученике уводи у тематику часа (*Прича*) и загрева певачки апарат *вежбама дисања* и *вежбама вокалне технике*. Вежбе дисања у певању јесу планиране и усмерене на савладавање технике певања, док у свакодневном говору не дишемо на овакав начин. Међутим, уколико је потребно нпр. рецитовати литерарне стихове (беседништво), техника дисања је присутна.

Прича

Једног поподнева девојчица Маша је шетала са својом мамом кроз парк. Ветар је шушкао по трави, час јаче, час тише. Сунце се стидљиво промаљало кроз дрворед и мамило девојчици осмех. Један лист пао је на њену јакну и она га је покушала одувати. Баш тада, високо на дрвету храста, угледала је нешто мало, што скакуће са једне на другу грану. Потрчала је и угледала веверицу. Дозивала је, али она је настављала да скакуће и ускоро је више није видела. Дубоко је уздахнула и вратила са својој мами.

Вежбе дисања

Наставник након приче уводи ученике у елементе правилног дисања и то усмереним питањима и вежбама које демонстрира кроз поновно причање приче: „Како паркови изгледају у јесен? Које боје је јесен“? (Очекивани одговори: *лишће опада, трава је зелена, али прекривена лишћем које је променило боју у жуту, браон, златну*).

Вежба 1 - *Замислите да сте у парку и затворених уста дубоко кроз нос удахните ваздух, а затим га мало задржите, јер је веома пријатан и у себи реците „Како је лепо“, а затим га постепено издахните, као када дува ветар на слово Ш.*

Вежба 2 - *Ветар је померао лишће, час тише, час јаче (наставник демонстрира удах затворених уста кроз нос задржавања даха пријатног изразица лица и дуги издах на слово Ш у динамици тр и тф).*

Вежба 3 - *Лист је пао на јакну и девојчица га је одувала (наставник демонстрира кратак удах кроз нос и издах на слово П).*

Вежба 4 - *Девојчица је дозивала веверицу коју је видела (наставник демонстрира дуги удах, задржавање даха гестикулирајући мимиком лица приказује изненађење и дуги издах на слог ХЕЕЕЈ).*

Вежба 5 - *Видно разочарана што није ухватила веверицу, Маша се вратила мами. (Наставник демонстрира удах кроз нос, задржавање даха, разочарање, при чему мимиком лица то и показује, а испрекидан издах на слог ХУ).*

Распевавање

Код првих дететових вокализација МА, МО, ТА, БА, учавамо слоге које јесу основа и у распевавању и загревању вокалног апарата (Слика 1).

Дуње ранке

Весело

бр.1 бр.2 бр.3

mp ма ма ма ма ма ма ма мо мо мо мо мо му му му му

pp

6 бр.4 бр.5

му му ме ме ме ме ме ма ма ма ма ма ма

Слика 1. Нотни пример распевавања

Бројалице

Бројалице представљају увод у игру и ритмички говор, односно ритмички чврсто казивање текста. Текстови бројалица веома су интересантни и блиски деци. Радо их изводе и нарочито су погодне за вежбе ритма и јасне дикције. У бројалицама се акценти литерарног текста (говорни ритам) поклапају са музичким, односно метричким акцентом (бројање на два, три или четири). (Слика 2)

Ка - ши - ка, ви - љу - шка, нож, ју - ри бр - зи воз.

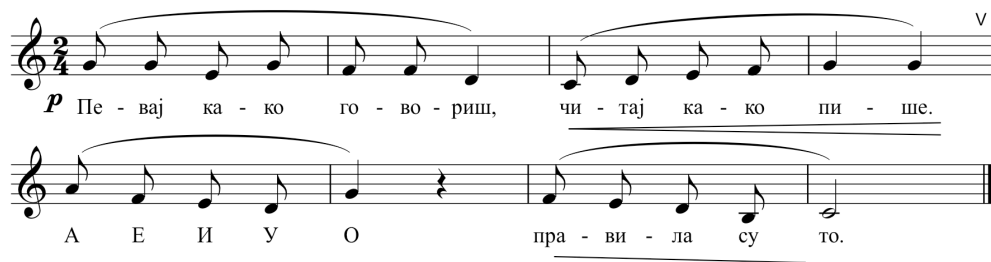
А на бр - зом во - зу ка - ши - ка, ви - љу - шка, нож.

Слика 2. Moderato - дечја народна

Дечје песме

Најбољи начин за приближавање уметности деци крије се у питању: Како музику научити музиком? Певање песама, како смо већ истакли, најадекватније је и најближе деци. Дечја песма мора бити разумљива и одговарати узрасту деце којој је намењена, што представља услов за васпитно-образовну ефикасност у учењу певања код деце. Методичко-дидактичка песма *Певај како говориш* (Јеремић, 2011: 281) може на једноставан начин децу упутити у извођење музике певањем. Литерарни

текст песме конципиран је тако да садржи деци познате речи, чији слогови у себи садрже један самогласник, а у петом и шестом такту само самогласнике (А, Е, И, У, О). Сазнајног је карактера (едукативна) и представља једно од правила вокалне технике. Узимање даха одређено је мелодијским фразама песме у трајању од два такта. Песма садржи и једну четвртинску паузу (друга доба шестог такта) којом је ток мелодијско ритмичке мисли намерно прекинут, како би знак за тишину деца приликом извођења, пре свега, доживела у извођењу певањем. (Слика 3)

Слика 3. Moderato - Песма Певај како говориш (Јеремић. 2015)

ЗАКЉУЧАК И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Синергијом музичких и говорних активности ангажује се већи део дечјих био-психо-социјалних капацитета. Постоји више разлога који наглашавају потребу успостављања и развијања корелације између језика и музике у процесу васпитања и развијања капацитета ученика. Развој се одвија кроз трансакцију која се темељи на међусобном преплитању дечје природе и васпитних утицаја које прима. Дечја природа односи се на његове развојне вештине, темперамент и личност, док се васпитање односи на вештине родитеља и других особа које воде бригу о детету и његовом темпераменту и особинама личности (Glascoe, 1996: 106). Најважнији задатак школе јесте да препозна дететове развојне вештине и усмери њихов даљи развој. На овај начин дете које је од најранијег детињства изложено дејству музике кроз певање, поред говора, развијаће своје музичке потенцијале и то у складу са врстом деловања.

И зато је наша теза *покажи ми како да певам и ја ћу певати*, управо утемељена на способности говора, јер не постоји дете које има физиолошки здраве органе гласа и слуха, а да не може да пева. Ако у школама у систему образовања препознамо и негујемо певање, имаћемо родитеље који ће својој деци показати како да певају тако што ће их свакодневно излагати свом певању. Наиме, према Шутер Дусон (Shuter Dyson, 1985) у породици која подстиче музички развој детета, родитељи певају заједно са дететом, слушају заједно музику са техничких медија, купују играчке-музичке инструменте, имају своју музичку датотеку снимака, имају неки инструмент на коме може да се музицира. Када детету певамо од самог рођења, ми делујемо не само на музичке

диспозиције, него му преносимо и део културе, део културног наслеђа кроз народне песме које су и настајале у условима свакодневног живота.

На основу критичких анализа приказаних у овој студији, може се извести општи закључак и дати неке дидактичко-методичке импликације. Певање систематски уводи ученике у свет разумевања музике према индивидуалним музичким способностима сваког ученика и његовим личним уметничким интересовањима. Певање је динамичан и комплексан процес, у којем се путем емоција као основних сигнала музичке комуникације, потврђује изрека *ко пева цео свет га разуме*. И зато, *проговори да те разумем и запевај да те заволим! Покажи ми како се пева и ја ћу певати!*

ЛИТЕРАТУРА

- Андрејевић, А. (2019). Концепт времена и смрти у Шекспировим сонетима, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 49(2), 121-142.
- Андре, Л. (2009). *Педагогија музичког конструкта*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Aronson, A., E. (1990). *Clinical voice disorders*. 3rd ed. New York: Thieme Inc.
- Benic, M. Z., Herzog, J. & Susic, B. B. (2017). Early childhood education – students' self-assessment of their teaching competences in the arts. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*. [Online]. 4(6), 66-78. Available from: www.prosoc.eu
- Bunch, M. (1997). *Dynamics of the singing voice*. 4th ed. New York: Springer-Verlag.
- Vukicevic, N. i V. Petrovic (2020). Development of Tone Pitch Perception in Children of Young Age by Applying Multimodel Approach, *Uzdanica*, 17(1), 345-358.
- Glascoe, F. P. (1996). *Suradnja sa roditeljima*. Zagreb: Naklada Slap.
- Gould, O. (1969). Developing specialized programs in singing in the elementary school. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 17(1), 57-73.
- Gordon, D.S. (1985). A survey of literature and practice in ossisting the pitch-defective singer in the elementary school. Pennsylvania Music Educators Association: *Bulletin of Researcher in Music Education*, 16(1), 11-18.
- Грандић, Р. (2001). *Породична педагогија*. Нови Сад: КриМел.
- Завршки, Ј. (1988). *Методске упуте за рад са дејјим збором у основним школама*. Загреб: Школска књига.
- Ивановић, Н. (2007). *Методика општег музичког образовања за основну школу*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Илић, М., Драгић, Ж., Јењић, С. (2015). Утицај брзине читања на успјех ученика. *Учење и настава*, 1(4), 689–704.
- Илић, М. (2013). *Методика наставе почетног читања и писања*. Бања Лука: Комесграфика.
- Кулић, Д. (2019). Музика у настави енглеског језика, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 49(1), 107-124.
- Jeremić B. (2011). Darovitost, talenat i kreativnost – odrednice. *Obrazovna tehnologija*, 12(3), 277 - 286.
- Lamb, G. (2009, March 13). *Consonants*. Retrieved [20.11.2012] from the Connexions Web site: <http://cnx.org/content/m20326/1.1/>.
- Лекић, Ђ. (1955). *Методика наставе певања у основној школи*. Београд: Народна књига.
- Lee, L. (2004). Music education for young children. Taiwan: Hwa Teng Publication.
- Lee, L. (2009). An Empirical Study of Teaching Urban Young Children Music and English by

- Contrastive Elements of Music and Songs. *Journal of US-China Education Review*, 6(3), 27-39.
- Lhotka-Kalinski, I. (1975). *Umjetnost pjevanja*. Zagreb: Izdavačko preduzeće Mladost.
- Mainwaring, J. (1941). The meaning of musicianship: A problem in the teaching of music. *British Journal of Educational Psychology*, 11(3), 205-214.
- Mainwaring, J. (1947). The assessment of musical ability. *British Journal of Educational Psychology*, 17(1), 83-96.
- Mainwaring, J. (1951). Psychological factors in the teaching of music. Part II: Applied musicianship. *British Journal of Educational Psychology*, 21(3), 199-213.
- Манастериоти, В. (1973). *Музички одгој на почетном ступњу*. Загреб: Школаска књига
- Манојловић, А., Арсић, З. (1992). *Психологија детињства и младости*. Нови Сад: Мисао.
- Миленовић, Ж. (2019). Расправе и полемике - научна монографија: Трбојевић А. (2019). *Друштвени садржаји у настави природе и друштва: методички аспект*. Универзитет у Новом Саду, Педагошки факултет у Сомбору. *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену – Лепосавић*, 15(13), 263-272.
- Миленовић, Ж. (2013). *Наставник у инклузивној настави*, Београд: Задужбина Андрејевић.
- Миленовић, Ж. (2011). *Допринос вокално-инструменталне наставе у васпитању и образовању ученика ромске националности у инклузивној настави*, У: К. Шпијуновић (ур), *Зборник радова Настава и учење – стање и проблеми* (583-596), Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу.
- Миленовић, Ж. (2010). Компетенције наставника инклузивне наставе, *Зборник радова Учитељског факултета, Ужице*, 13(12), 241-252.
- Миловановић, Б. (2019). Драмски метод у развоју говора деце предшколског узраста. *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену - Лепосавићу*, 15(13), 187-199
- Mursell, J., L. (1937). *The Psychology of Music*. New York: Norton.
- McKelvie, P., Low, J. (2002). Listening to Mozart does not improve children's spatial ability: Final curtains for the Mozart effect. *British journal of developmental psychology*, 20(2), 241-258.
- Павловић, С. (2018). SMARTMUSIC као интерактивно наставно средство у настави музичке писмености. *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену – Лепосавићу*, 14(12), 111-126.
- Панић, В. (1989). *Психолошка истраживања уметничког стваралаштва*. Београд: Научна књига.
- Phillips, K. H. (1996). *Teaching Kids to Sing*. Belmont, California, Schirmer.
- Phillips, K. H., Vispoel, W. P. (1990, Spring). The effects of class voice and breath-management instruction on vocal knowledge, attitudes, and vocal performance among elementary education majors. *The Quarterly*, 1(152), pp. 965105. (Reprinted With permission in *Visions of Research in Music Education*, 16(1), Summer, 2010). Retrieved [22.11.2012] from the from <http://www.Busr.rider.edu/~vrme/>
- Rauscher, F., H. (2002). Mozart and the mind: Factual and fictional effects of musical enrichment. In J. Aronson (Ed.), *Improving academic achievement: Impact of psychological factors on education* (269-278). New York: Academic Press.
- Рацковић, Д. (2019). Веза између ученичког речника и читања са разумевањем и њихов утицај на квалитет читалачке писмености. *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену – Лепосавићу*, 15(13), 19-36.
- Rich, A. L. (1946). *Lowell Mason*. Chapel Hill, NC: The University of North Carolina Press.
- Russell, G. O. (1931). *Speech and voice*. New York: The Macmillan Company.
- Saffran, Jenny R. ; Loman, Michelle M. & Robertson, Rachel R. W. (2000). Infant memory for musical experiences. *Cognition*, 77(1), 15-23.

- Sloboda, J. A. (1997). Music as a language. In: F. R. Wilson & F. L. Roehmann. (Eds.). *Music and child development*. Ann Arbor: MMB Music, Inc., 28-43.
- Стаматовић Николић, Ј. (1950). Соло певање. Београд: ЗУНС.
- Stengel, I., Strauch, T. (2000) *Voice and Self: Handbook of personal voice development therapy*, Free Association Books, London/NY
- Стефановић, Б. Д. (1958). *Методика музичког васпитања предшколске деце*. Београд: Нолит.
- Suzuki S. (1986). *Talent Education for Young Children*. New Albany, IN: World-Wide Press. (Original work published in Japanese in 1969).
- Suzuki, S. (1989). *Shinichi Suzuki: His speeches and essays*. Secaucus, NJ: Warner Bros.
- Shuter-Dyson, R. (1985). *Musik Sozialisierung in der Familie und in der Schule*; im H. Bruhn, H. Rosing & R. Oerter (eds.): *Musik Psychologie*. München: Urban & Schwarzenberg.
- Tellstrom, T., A. (1971). Music in American Education Past and Present. New York: Holt, Rinehart and Winston, pp. 246-247.
- Cohen, A. J. (2009). A protocol for cross-cultural research on acquisition of singing. *Neurosciences and Music III-Disorders and Plasticity: Annals of the New York Academy of Science*, 1169, 112-115.
- Curtis, E., C. (1895). *Children's voices: How harmed and how helped*. Cincinnati, OH: John Church Co.
- Теплов, Б., М. (1967). *Психологија музичких способности*, зборник музичко – педагошких радова, Софија: Народна просвета.
- Welch, G. F. (2005) Singing as communication. In *Musical Communication: D. Miell, R. MacDonald & D. Hargreaves D.J.*, 239-261. Oxford: Oxford University Press.
- Welch, G., F. и Howard, D., M. (2005). Evangelos Himonides and Jude Brereton Real-time feedback in the singing studio: an innovatory action-research project using new voice technology. *Music Education Research*, 7(2), 225-249.
- Wing, H., D. (1971). *Standardised Tests of Musical Intelligence*. Windsor: England: NFER-NELSON.

SPEECH IN THE FUNCTION OF DEVELOPING ABILITY TO SING

Abstract: *The basic concept of this work is the hypothesis that all of the children have natural ability to speak, sing and listen. Learning by music is a holistic approach to the child. Upbringing through music and literature may be one of the basic concepts of contemporary pedagogy. Rapid technological changes caused the children to grow up without any aesthetic evaluation and with the consumption of fast instant culture without art. By adopting the first words, the child adopts the symbols of his own culture. It can also learn to sing as he learns to speak. If the approach for learning how to sing were the same as for learning how to speak, music would surely be an integral part of the culture of each individual. A child reciting literary verses creates a world in which he gets to be someone else, while singing he expresses his feelings. In this imagination of sensory and visual performances lies the possibility of learning music. The main thesis of this paper is in pointing out the similarity and the connection between language and music, the purpose of the work is to point out and refer to the teaching of music in the context of language learning.*

Key words: *language; literature; methodics; music.*